

Inhoudiging van het kanaal in 1846 Taxandriamuseum-TRAM 41

In het midden van de 19de eeuw bevond Turnhout zich letterlijk en figuurlijk aan de rand van het land. De Kempen beschikte nauwelijks over verharde wegen of bevaarbare rivieren. De uitbreiding van het wegennet, de aanleg van een kanaal en een spoorwegverbinding zouden de Kempen stilaan uit zijn isolement halen.

Het eerste deel van dit kanaal, gaande van Dessel naar Turnhout, werd geopend in 1846. De zwaikom kwam aan de Kastelein in het verlengde van de Oude Vaartstraat. De straatnaam verwijst duidelijk naar de twee fasen waarin het kanaal werd gegraven. Aan de Nieuwe Kaai werd het kanaal later tot Schoten doorgetrokken. Dit tweede gedeelte werd in 1874 opengesteld. Het kanaal Dessel-Schoten is in totaal 64 km lang en ongeveer 20 meter breed. Het wordt voorzien van water uit de Maas, via de Zuid-Willemsvaart en het Kempisch Kanaal.

Toen het kanaal in 1846 zijn voltooiing bereikte, droomde men van een passende inhoudiging met vuurwerk en fanfares. Hoewel de ere-gast, Leopold I, uiteindelijk niet van de partij was, duurde het feest toch drie dagen lang. De officiële opening aan de Oude Kaai trok een menigte genodigden en toeschouwers, wel 10.000 schreef men, waaronder heel wat Nederlanders. Het was dan ook een heerlijk schouwspel. Door middel van aan elkaar vastgemaakte schepen werd een vlottend en versierd paviljoen gebouwd. Aan de kade stonden twee tenten waarboven de Belgische en de Nederlandse vlaggen wapperden. Hier namen de harmonies van Turnhout en Tilburg plaats. En 's avonds was er een groot bal op het vlot.

De inhoudiging van het eerste stuk van de vaart op 21 september 1846 is vereeuwigd in een schilderij van de Turnhoutenaar Frans Cornelius Loyens (1818-1881). Hij kwam uit een kunstzinnige familie, volgde eerst lessen aan de Turnhoutse tekenschool en later bij Gustaaf Wappers aan de Antwerpse academie. In 1853 huwde Loyens Maria-Theresia Joossen en vestigden ze zich op de Grote Markt in Turnhout. Na het huwelijk borg Loyens zijn verblijf op, zetelde in de gemeenteraad en werd opzichter van de werken aan het nieuwe gasthuis in de Warandestraat. Loyens ontwierp ook de grot van Lourdes (1876) in het Begijnhof van Turnhout.

Frans Loyens was een ooggetuige van de inhoudiging en schilderde de gebeurtenis. In het Aenkondigingsblad van 29 mei 1847 wordt vermeld:

"Onze stadgenoot, den verdienstvollen heer Fr. Loyens heeft zijn tafereel voorstellende de inhoudiging van het Turnhoutsch Kanaal voltrokken. Ten eynde den algemeenen wensch te voldoen, heeft den schilder besloten zijn gewrocht gedurende 2 dagen, in eene der zalen van het stadhuys aen het publiek te vertoonen..." Overigens vermeldt de inventaris van het Taxandriamuseum dat de schilder zichzelf en zijn echtgenote heeft afgebeeld. Waar haalde de vroegere conservator kanunnik J.E. Jansen deze informatie? Uit mondelinge overlevering? En waar staat Loyens dan? Is het de man die met zijn echtgenote over de kade flaneert en omkijkt, alsof hij eventjes afgeleid wordt door het tumult op de voorgrond?

Wat staat verder op het doek? De minister van openbare werken, de gouverneur van de provincie, de generale opziener van bruggen en wegen en andere hoge ambtenaren worden met grandeur ontvangen door burgemeester Dierckx. De gasten staan aan de waterkant in hun ceremoniële tenue, met steek en degen in een zwart rokkostuum, de kraag en mouwopslagen goudkleurig geborduurd, met een galon op de buitennaad van de broek.

De dames uit de burgerij hebben voor de gelegenheid de mooiste sjals en pelerines omgeslagen boven hun brede rokken. De meeste dragen luifel- of spaanhoeden. De heren paraderen met wit hemd en das onder de donkere half lange "frak" of rok met rokpanden. Het vest of gilet is bescheiden van kleur en cilinderhoed en wandelstok ontbreken niet.

Tussen deze menigte staan opvallend weinig kinderen. En op de voorgrond zijn nog net de hoofden van het gewone volk te zien. De vrouwen dragen een trek- of vleugelmuts. De rijkdom van de draagster blijkt uit de lengte van de vleugels en uit de gebruikte kant. De opkomende herfst is voelbaar, om hun schouders hebben ze een omslag- of neusdoek geslagen of ze dragen een kapmantel. Bemerkt ook de gendarmes te paard met berenmuts en sabel.

Tekst: Marie-Paule Peeters
Foto: Bram Luyts

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

Gegevens:

Schilderij, "Inhoudiging van het kanaal te Turnhout", Frans Loyens, 1847
olieverf op doek, H 83 B 11 cm

Inventaris:

Taxandriamuseum – TRAM 41
Begijnenstraat 28, B-2300 Turnhout

Bibliografie:

H. de Kok en E. van Autenboer (red.), *Turnhout, groei van een stad*, Turnhout, 1983, p. 486 en p. 499 nt.239.
H. de Kok, *Gids voor Turnhout en omgeving*, dl 1, Amsterdam & Antwerpen, 1980, p. 72.
Aenkondigingsblad, 29 mei 1847, n° 22.
J.E. Jansen, *Turnhout in het verleden en het heden*, dl. 2, p. 41.

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand) Op deze website vindt u ook meer informatie over TRAM 41 en zijn verschillende componenten.

Contact: TRAM 41, Stadhuis - Erfgoedhuis, Grote Markt 1, 2300 Turnhout

Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Francis Stijnen, Telendijk 53, 2300 Turnhout, +32 14 44 33 11

Turnhoutse Route Archief & Musea

Met steun van de Vlaamse overheid

